

Зозуля Світлана Миколаївна,
кандидат історичних наук,
учений секретар ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ НАУКОВИХ УСТАНОВ: СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

АТЕСТАЦІЯ НАУКОВИХ УСТАНОВ – комплекс заходів щодо проведення оцінки ефективності діяльності наукових установ, відповідності одержуваних ними результатів державним пріоритетним напрямам розвитку науки й техніки та інноваційної діяльності (*Постанова Кабміну від 31 жовтня 2011 р. № 1176 «Про затвердження методики оптимізації (атестації) бюджетних наукових установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету та плану оптимізації (атестації)»*).

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»

Стаття 11. Державна атестація наукових установ

1. З метою визначення ефективності діяльності наукових установ проводиться їх державна атестація.

Для наукових установ державної, комунальної форм власності, а також наукових установ, у статутних капіталах яких є частка, що належить державі, **державна атестація проводиться в обов'язковому порядку не менше одного разу на п'ять років**, для новоутворених – не пізніш, як через три роки після утворення.

Порядок проведення державної атестації наукових установ розробляється в порядку, визначеному цим Законом, і затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. **Під час проведення державної атестації наукових установ здійснюється їх оцінювання за такими напрямками:**

- 1) забезпеченість науковими і науково-технічними кадрами;
- 2) стан матеріально-технічної бази;

3) якість наукової та науково-технічної діяльності – на основі експертної оцінки з використанням наукометричних та інших показників, що використовуються в міжнародній системі експертизи;

4) оцінка ефективності наукової та науково-технічної діяльності має здійснюватися відповідно до завдань наукової установи.

3. Результати державної атестації наукових установ використовуються органами, до сфери управління (відання) яких належать наукові установи, під час:

1) планування обсягу видатків державного бюджету для забезпечення діяльності таких наукових установ;

2) формування тематики наукових досліджень та науково-технічних розробок таких наукових установ;

3) розгляду питання продовження (дострокового розірвання) контракту з керівником наукової установи;

4) розгляду питання щодо реорганізації, ліквідації наукової установи;

а також при:

- проведенні планових періодичних і позачергових перевірок наукової й науково-організаційної діяльності наукових установ;

- оптимізації наукових установ;

- розподілі річних обсягів базового фінансування наукових установ.

Методична основа здійснення атестації:

«Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ» (затверджене Кабінетом Міністрів України від 8 квітня 1998 р. № 469, остання редакція від 23.09.2015 р.);

«Методичні рекомендації для проведення атестації науково-дослідних установ» (1996 р.);

«Методика оптимізації (атестації) бюджетних наукових установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету» (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1176);

«Порядок оцінки розвитку діяльності наукової установи» (затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03 квітня 2012 р. № 399).

Матриця визначення категорії установи

ІНДЕКС РЕФЕРЕНТНОЇ ГРУПИ	351-500 (лідери)	251-350 (активні)	151-250 (помірно динамічні)	100-150 (наздоганяючі установи)
I-II	<p>Категорія А Наукові установи, що мають високий науковий потенціал та визнання в Україні й світі, беруть вагому участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності, здійснюють науковий та (або) науково-технічний супровід базових галузей економіки та окремих високотехнологічних виробництв чи інших сфер суспільного життя, мають високий рівень динаміки розвитку наукового потенціалу й отриманих результатів наукової діяльності, виявляють активність в інтеграції до світового інформаційного простору.</p>		<p>Категорія В Наукові установи, що мають високий науковий потенціал і визнання в Україні, впливають на формування державної та галузевої наукової й науково-технічної політики, але не демонструють високий рівень динаміки розвитку наукового потенціалу й отриманих результатів наукової діяльності в останні чотири роки, є маловідомими у світовому інформаційному просторі.</p>	
III-IV	<p>Категорія Б Наукові установи, що мають нижчий порівняно з науковими установами, які належать до категорій А і В, науковий потенціал, але демонструють високу динаміку його розвитку та ефективність його використання, здатні формувати перспективну</p>		<p>Категорія Г Наукові установи, що мають невисокий науковий потенціал, можуть бути провідними у сфері досліджень і конкретних видів наукової продукції або виконують окремі складові частини наукових або науково-технічних проектів, разові замовлення, але при цьому демонструють низький рівень динаміки розвитку наукового</p>	

наукову та науково-технічну політику за певними напрямками науки і техніки та зайняти провідні позиції у сфері досліджень і конкретних видів наукової продукції на цих напрямках, **виявляють активність в інтеграції до світового інформаційного простору.**

потенціалу і ефективності його використання, є маловідомими у світовому інформаційному просторі.

АТЕСТАЦІЯ ВКЛЮЧАЄ:

- анкетування науково-дослідних установ;
- галузеву експертизу установ;
- міжгалузеву експертизу та визначення рейтингу науково-дослідних установ.

ДОКУМЕНТИ УСТАНОВИ:

- Анкетні матеріали наукової установи з відомостями про діяльність установи за три попередні календарні роки.

Анкета повинна включати відомості про:

- *наукові кадри, чисельність докторів і кандидатів наук, аспірантів та докторантів;*
- *підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців;*
- *організацію та рівень досліджень за певним напрямом;*
- *основні результати наукової діяльності (кількість захищених кандидатських і докторських дисертацій, друкованих робіт, монографій, енциклопедій та словників, державних і відомчих стандартів, класифікаторів та кодифікаторів, підручників, посібників, статей у фахових наукових виданнях, у т.ч., що входять до наукометричних баз даних);*
- *практичну цінність наукових результатів;*
- *наявність та міжнародне визнання наукових шкіл;*

- національне та міжнародне визнання наукових результатів (кількість отриманих іменних премій та грантів; кількість фахівців, обраних членами іноземних академій та міжнародних наукових товариств);

- міжнародні наукові зв'язки (кількість фахівців, що брали участь у міжнародних виставках та конференціях, проходили стажування за кордоном, кількість міжнародних науково-практичних заходів, проведених організацією, кількість міжнародних грантів);

- матеріально-технічну базу досліджень, наявність та ефективність використання сучасного високотехнічного наукового обладнання;

- унікальні наукові об'єкти, у т.ч., що становлять національне надбання;

- інноваційну діяльність (встановлені за останні три роки зв'язки з не менше як із трьома підприємствами, установами, на яких використовуються розробки наукової установи, що здійснюються згідно з пріоритетними напрямками інноваційної діяльності);

- інші відомості, що характеризують діяльність наукової установи.

- **Класифікаційна оцінка** рівня та престижу наукової установи за масштабом наукового потенціалу й досягненнями за останні 10 років.
- **Оцінка динаміки** наукового потенціалу й результативності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності установи.
- **Картка внутрішнього оцінювання** (самооцінювання) наукового потенціалу, результативності та перспектив наукової (науково-технічної) діяльності установи.
- **Аналітична записка** з викладенням аналізу факторів, що вплинули на тенденції розвитку потенціалу й результативність наукової діяльності установи за звітний період (4 роки) та обґрунтування **концепції оптимізації діяльності наукової установи на наступний період** (до 5 років).
- **Копії інформаційних матеріалів** за останній звітний рік.

ДОКУМЕНТИ ЕКСПЕРТІВ

- **Картка експертного оцінювання** наукового потенціалу, результативності й перспектив наукової (науково-технічної) діяльності установи
- **Експертний висновок** про результати атестації та пропозиції щодо оптимізації наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукової установи.

УЗАГАЛЬНИМО

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ, ЗА ЯКИМИ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОЦІНКА НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ НАУКОВОЇ УСТАНОВИ:

ПОТЕНЦІАЛ:

- ✓ чисельність кандидатів і докторів наук;
- ✓ чисельність аспірантів і докторантів;
- ✓ кількість захищених кандидатських дисертацій на 10 наукових працівників, що не захистилися;
- ✓ кількість захищених докторських дисертацій на 100 наукових працівників, що не захистилися;
- ✓ чисельність науковців, які отримують гранти Президента України для молодих учених.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ:

- ✓ обсяги надходжень до спеціального фонду бюджету, у т.ч. інноваційних проектів;
- ✓ обсяги фінансування з міжнародних фондів;
- ✓ кількість робіт, відзначених Державною премією України;
- ✓ кількість отриманих охоронних документів, проданих ліцензій;
- ✓ опубліковано монографій, відповідно до вимог ВАК (на 10 наукових працівників);
- ✓ опубліковано підручників та посібників із грифом МОН України (на 10 наукових працівників);
- ✓ кількість публікацій у фахових наукових виданнях України та в зарубіжних наукових виданнях (на 1 наукового

- працівника);
- ✓ кількість публікацій у наукометричній базі даних Scopus (на 1 наукового працівника).

ОЦІНКА ДИНАМІКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ:

- ✓ обсяг досліджень;
- ✓ публікаційна активність;
- ✓ інноваційна активність;
- ✓ міжнародна інтеграція;
- ✓ представленість у світовому інформаційному просторі тощо.

Експертна група атестаційної комісії опрацьовує атестаційні матеріали та за результатами його опрацювання не пізніше, ніж у місячний термін від дня їх отримання, надає висновок атестаційній комісії.

За результатами державної атестації видається відповідний наказ МОН України.